

Received / Makale Geliş Tarihi
Published / Yayınlanma Tarihi
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp

01.07.2023
29.10.2023
10(29 Ekim 100. Yıl Özel Sayısı), 26-38

Araştırma Makalesi/ Research Article
10.5281/zenodo.10055724

Arş. Gör. Dr. Sümeyra İlhan Civliz
<https://orcid.org/0000-0003-4963-076X>
Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Kastamonu / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/015scty35>

Resim Sanatında Anamorfizm ve Pastiş Uygulamaları Anamorphism and Pastiche Applications in Painting

ÖZET

Sanatsal üretimlerin ortaya koyulması aşamasında başvurulan yöntemler, sanatta farklı anlayışların ve arayışların gündeme gelmesi paralelinde oluşum göstermiştir. Rönesans sanat anlayışı içinde gerçekliğin perspektife dayalı çözümlemelerle aktarımına dönük çalışmalar, anamorfizm yönteminin ortaya çıkışı ile sonuçlanmıştır. Anamorfizm, görünen gerçekliğin ifadesinde doğrusal perspektifi dışlayan, özel hesaplamalar, çizimler ve araçlar aracılığıyla görüntüyü alt üst ederek sunan; doğru görüntüye ulaşmak için özel bir izleme deneyimini gerektiren yöntem olarak sanatta varlık göstermiştir. Sanatta geniş bir tarih aralığında uygulama alanı bulan anamorfizm, çağdaş sanatta da sıklıkla perspektif ve ayna anamorfiz alt yöntemleri ile ele alınmıştır. Çağdaş sanata özgü eklektik ve disiplinlerarası anlayış, anamorfizmin farklı kavramlar ve yöntemlerle ilişki kurmasına ortam hazırlamıştır. Anamorfizmin kavram ve yöntem bağlamında ilişki kurduğu çağdaş konulardan biri pastiş olmuştur. Sanat tarihin referanslarından hareketle yeniden üretimlerin ortaya koyulması pratikleri ile açıklanan pastiş, anamorfik yöntem ile birlikte kullanılarak çağdaş sanatta öne çıkan yapıtların ortaya koyulmasına katkı sağlamıştır. Çağdaş sanatta anamorfizm ve pastiş kapsamında ortaya koyulan uygulamalar, önemli bir araştırma konusunu oluşturmasına karşın literatürde doğrudan bu alanda gerçekleştirilen bir çalışmanın eksik olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmanın amacı: anamorfizmin kapsamını ve alt yöntemlerini ortaya koyarak, yöntemin resim sanatında öne çıkan pastiş örnekleri ile ilişkisini kurmak, pratiklerin çağdaş sanatta önemini vurgulamak ve alanda literatüre katkı sağlamak olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anamorfizm, Anamorfiz, Pastiş.

ABSTRACT

The methods used in the stage of revealing artistic productions have emerged in parallel with the issuance of different understandings and searches in art. Studies on the transfer of reality with perspective-based analyzes within the Renaissance art understanding resulted in the occurrence of the anamorphism method. Anamorphism, which excludes the linear perspective in the expression of the apparent reality, presents the image by turning it upside down through special calculations, drawings and tools; It has existed in art as a method that requires a special viewing experience to reach the right image. Anamorphism, which has invented a wide range of applications in art, has often been handled with perspective and reflector anamorphosis sub-methods in contemporary art. The eclectic and interdisciplinary consciousness special to contemporary art has prepared the environment for anamorphism to tie up different concepts and methods. One of the contemporary subjects that anamorphism relates in the context of concept and method has been pastiche. Pastiche, which is explained by the practices of revealing reproductions based on the references of art history, has contributed to the emergence of prominent works in contemporary art by using it together with the anamorphic method. Although the practices put forward within the scope of anamorphism and pastiche in contemporary art constitute an important research topic, it has been determined that a study directly carried out in this field is lacking in the literature. The aim of the study carried out in this direction was to reveal the scope and sub-methods of anamorphism, to establish the relationship of the method with the examples of pastiche that stand out in the art of painting, to emphasize the importance of practices in contemporary art and to contribute to the literature in the field.

Keywords: Anamorphism, Anamorphosis, Pastiche.

1. GİRİŞ

Anamorfizm sanatta farklı disiplinler tarafından yüzyıllardır başvurulan bir yöntem olmuştur. Rönesans resim sanatı anlayışı içinde var olan yöntem, çağdaş sanat anlayışı kapsamında da güncelliğini koruyarak varlığını sürdürmektedir. Çağdaş sanatta anamorfizm, farklı amaç, araç gereç ve yöntemlerle uygulanarak zengin bir yapıya ulaşmıştır. Postmodernin sanatçıya sanatsal üretimlerinde özgürlük sağlayan sınırları açık, eklektik, muğlak ve disiplinlerarası anlayışı, anamorfizmin farklı kavramlar ve yöntemlerle ilişki kurarak varlığını sürdürmesine kaynaklık etmiştir. Resim sanatından hareketle sanatsal üretime yön

veren anamorfizm, çağdaş sanatçılar tarafından pastiş yöntemi ile ele alınarak çok yönlü güncel pratikler ortaya koyulmuştur.

Anamorföz: Antik Yunancada “geri dönüş” anlamına gelen “back” ve biçim anlamına gelen “morphe” köklerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur (Sharp, 1998, s. 158). Anamorfizm, plastik sanatlar alanında bir yapıtın görünümünün tamamen ya da kısmen çarpıtılması ile ulaşılan biçim ile açıklanmaktadır. Anamorfizmde yapıtın doğru görüntüsüne ulaşmak, spesifik bir açıdan doğrudan bakış ile ya da ayna özelliği gösteren koni, silindir gibi ayna özelliği gösteren araçlarla sağlanmaktadır. Perspektif anamorföze dayalı pratikler, Rönesans resim sanatında kullanılmaya başlanırken; ayna anamorföz 16. yüzyıl ile birlikte gelişim göstermiştir (Eroğlu, 2003, s. 19). Anamorföz yöntemi ile formun bozuma uğraması ve algılama sürecinde yaşanan deneyim, izleyicinin farklı bakış açılarını deneyimleyerek gerçekliğe ulaşmasını hedeflemiştir. Anamorfizm, sanatçının doğrudan anlatmak istemediği mesajları örtük bir anlatımla sunmasına olanak tanınması bakımından da tercih edilen bir yöntem olmuştur. Sanatçının yaratıcılık düzeylerine bağlı olarak gerçekliğin aktarımında kullanılan anamorfik dil çeşitlenirken eserlerde; yanılısama yaratma, manipülasyona dayalı olanaklar öne çıkmıştır. Anamorfizmin sanatta aktif bir uygulama yöntemi olması, farklı kavram ve yöntem ilişkileriyle ele alınmasının önünü açmıştır. Çağdaş sanat kapsamında yoğun bir uygulama alanı bulan anamorfizm ile pastiş yönteminin kavram ve yöntem bağlamında ilişkisinin kurulması, postmoderne özgü önemli sanatsal üretimlerin gerçekleştirilmesine ortam hazırlamıştır.

Fransız kökenli pastiş kavramı, 1980’li yıllar ile birlikte sanatta bir uygulama yöntemi olarak kullanılmaya başlanmış ve edebiyat, plastik sanatlar alanları dahil olmak üzere farklı disiplin alanlarında varlık göstermiştir. “Öykünme” kavramıyla da açıklanan pastiş, farklı dönem ve kişilere ait eserlerin taklit edilmesi aracılığıyla gerçekleştirilen sürece ve esere karşılık gelmektedir (Dinçer Kırca, 2016, s. 67). Çağdaş sanatın; geçmişin referanslarını reddetmeyen, eklektik, çoğulcu ve disiplinlerarası anlayışı içinde oluşum gösteren pastiş, çağdaş sanatta gerçekleştirilen pratiklerle zengin bir içeriğe ulaşmıştır. Pasticinin, anamorfizme yönelik uygulamalar kapsamında başvuru ve yoğun bir uygulama alanı bulan güncel bir yöntem olması, bu konuda yapılacak araştırmaların da önemini artırmıştır.

Çağdaş sanat ve anamorfizm hakkında gerçekleştirilen çalışmalarda yeniden üretim bağlamında pastişe yer verilen araştırmalardan biri: “Sanatta İfade Biçimi Olarak Anamorfik Metot” isimli tez çalışması olmuştur. Tez kapsamında anamorfizm çok yönlü tartışılarak, günümüz sanatında bu yöntemle başvuran sanatçılara ait pastiş uygulamaları, “sanatçı-izleyici-eser ilişkisi” kapsamında ve anamorfizm ağırlıklı olarak ele alınmıştır (Güven, 2020, s. 1). “Anamorfik Sanat Üzerine Araştırmalar ve Seramik Uygulamaları” konulu tez çalışmasında anamorfizm güncel sanat örneklerinin kronolojik bir sıralama ile sunulması ile aktarılmıştır. Çalışmada Istvan Orosz ve Bernard Pras eserlerinde yer alan pastiş örnekleri yalnızca anamorfizm ile ilişkisi bağlamında incelenmiştir (Ata, 2015, s. 2). “Bernard Pras’ın Eserlerinin Anamorföz, Göstergelerarasılık ve Yapısöküm Bağlamında İrdelenmesi” başlıklı makalede Bernard Pras’ın çalışmalarına yön veren temel ölçütlerin neler olduğu açıklanırken, sanatçının yeniden üretim mantığı ile farklı sanatçıların eserlerini yorumlama amacı ve yöntemleri de ortaya koyulmuştur. Sanatçının makale kapsamında ele alınan yeniden üretim odaklı eserleri “göstergelerarasılık ve yapıbozum” a dayalı ilkeler doğrultusunda yapılandırılmıştır (Kodal ve Öztürk, 2022, s. 1792).

Çağdaş sanatta, anamorfizm ve pastiş ilişkisi bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar önemli bir alanı ve araştırma konusunu oluşturmasına karşın literatürde doğrudan bu alanda yapılan çalışmanın eksikliği görülmektedir. Bu doğrultuda, anamorfizmin kapsamını ve alt yöntemlerini ortaya koyarak, resim sanatında gerçekleştirilen güncel pastiş örnekleri ile anamorfizm ilişkisini kurmak, çağdaş sanatta önemini vurgulamak ve bu alanda literatüre katkı sağlamak araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmanın ilk bölümünde resim sanatı kapsamında anamorfizm; kavram, ilke ve yöntem bağlamında çok yönlü ele alınarak konuya açıklık getirilmiştir. İkinci bölümde: Devorah Sperber, Istvan Orosz, Thomas Deininger, Bernard Pras, Patrick Hughes sanatçılarına ait, anamorfizm ve pastiş yöntemleriyle yeniden üretilen beş çağdaş eser örneği üzerinden araştırmanın dayanakları oluşturulmuş ve araştırma hakkında genel bir yargıya varılmıştır.

2. ANAMORFİZM

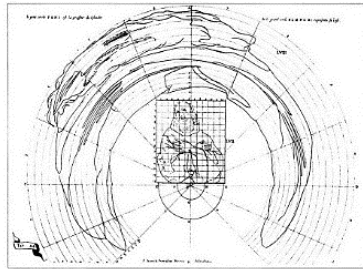
Sanatçının yaratım sürecinde başvurduğu tematik içerik, araç, gereç ve yöntemler çağın sağladığı olanaklar doğrultusunda farklılık göstermiştir. Sanatın sınırları açık, muğlak yapısı, tema ve teknik konusunda sanatçıya sınırsız olanak sağlayarak sanatta zengin bir birikim ve çeşitliliğin oluşmasına ortam hazırlamıştır. Sanatçılara spesifik konuları anlatma imkanı sağlayan yöntemlerden biri anamorföz olmuştur. Sanatçı, eser, izleyici ilişkisi bağlamında alımlayıcıya eser üzerinden görme, algılama,

yorumlama imkânı sağlayan anamorfoz yöntemi; görünen gerçeklik üzerinden alternatif bakış açılarının ortaya koyulmasını sağlamıştır. Sanatın önemli konularından olan anamorfoz, yüzyıllardır farklı disiplinlerde farklı kaygı ve uygulama biçimleri ile yer almıştır.

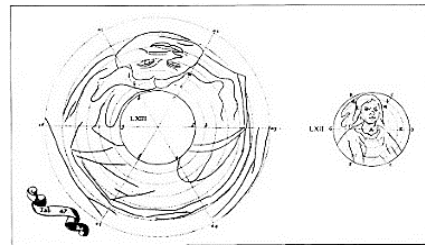
Sanatta izleyicinin doğal izleme eylemiyle çarpık bir görüntüyle karşılaşması ile sonuçlanan anamorfozda, sanatçının izleyici için belirlediği bir konum ve araç aracılığıyla izlendiğinde hedeflenen görüntünün doğru aktarımını sağlamaktadır. Temelinde matematiksel hesaplamaların ve düşünsel süreçlerin önem kazandığı yöntemde başarı, hedeflenen görüntüye ulaşmak üzere gerçekleştirilen planların amacına ulaşması ile sağlanmaktadır. Anamorfoz ile ortaya koyulan çalışmaların izleyiciye ilk bakışta sunduğu karmaşık, çarpık ve yamuk yüzeyler, merak uyandıran yapısıyla dikkat çekmektedir. İzleyicinin esere katılımı konusunda aktif rol almasını zorunlu hale getiren çalışmalar, esere doğru bir bakış ile yaklaşılmasını da gerektirmektedir.

Uygulama modelleri ve sonuçları bağlamında anamorfoz ikiye ayrılmaktadır. “Perspektif (Stereoskopik)” ve “Ayna (Catoptric / Katoptrik)” olmak üzere ele alınan anamorfozun belirgin ilk örneklerine 15. yüzyılda rastlanmıştır. Anamorfozun bilinçsiz kullanımına bağlı örnekler, antik dönemde kendini göstermiş ve bu örnekler perspektifin yanlış kullanılmasının sonuçları olarak değerlendirilmiştir. Ayna anamorfoz, sanatçıların anlatım süreçlerinde perspektifin sağladığı olanakların yetersiz kalmasının doğurduğu bir ihtiyacın sonucu olarak farklı örneklerle sanatta varlık göstermiştir. Sanatçıyı bu teknikle uygulamalar ortaya koymasında etkili olan temel motivasyonlardan biri, anlatımı ve gösterimi tehlikeli, belirli kitleler tarafından tepkiyle karşılanan meselelerin “manipülatif” ve örtük bir biçimde anlatımını sağlamak olmuştur. Sanatçı, ele aldığı konuyu yalnızca koni, silindir formunda ve ayna özelliği taşıyan araçlar aracılığıyla izlenebilmesini olanaklı hale getirmiştir (Kaya, 2020, s. 1088). Ayna anamorfozda koni ya da silindirde görüntünün bir noktada toplanmasına ve algılanmasına olanak sağlayan ayna, temel gereklilik olarak varlık göstermektedir. Düz bir yüzey üzerinde oluşturulan ve bozuk bir form olarak resmedilen gerçekliğin silindir ya da konik ayna aracılığıyla normal yapıda algılanması mümkün olmaktadır.

Silindir anamorfoz, 1630’lu yılların başlangıcında gündeme gelmiştir. Diğer anamorfoz türlerinde olduğu gibi silindir anamorfoz da “çarpık” görüntü temelli bir yapılanışa sahiptir (Şekil 1). Düz bir yüzey üzerinde yatay ve amorf olarak tasvir edilen görüntü üzerine ayna yerleştirilmesi ile mevcut çarpıklık giderilmekte ve anlamlı görüntüye ulaşılmaktadır. Konik ayna anamorfozu ise yüzeyde oluşturulan bozuma uğramış görüntünün üzerine yerleştirilen konik ayna ile sağlanmaktadır. Anamorfik yöntemle aktarılabilecek görüntünün, koninin çevresinde dairesel hareketler ve çarpık biçimler halinde resmedilmesi bu yöntemde gerekliliktir (Şekil 2). Görüntünün anlamlı bir bütünlüğe ulaşmasının koşulu da koniye tam karşı cepheden bakmak olmuştur (Güven, 2020, s. 26-27).

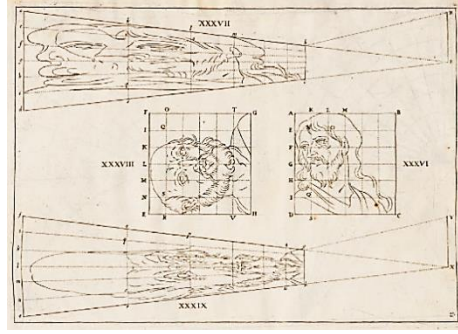
Şekil 1. Jean François Nicéron’un Silindir Anamorfoz Çizim Resmi, (Gardner, 1988:105).

Şekil 2. Jean François Nicéron’un Konik Anamorfoz Çizim Resmi, (Gardner, 1988:106)

Perspektif (stereoskopik) anamorfoz; sanatçının aktarmak istediği görüntünün, belirli bir sistemde genişletilerek yüzeye aktarılması eylemlerini ve bu eylemler sonucunda ortaya çıkan ifadeyi kapsamaktadır. Sanatçının aktarmak istediği konu ve biçime bağlı olarak görüntünün genişletilme oranı değişkenlik göstermektedir. Görüntünün anlamlı bir biçimde algılanması, sanatçının belirlediği özel bir izleme noktasından izleyici katılımı aracılığıyla sağlanmaktadır. Perspektif (stereoskopik) anamorfoz; yansıtma, uzatma ve kanal yöntemleri ile uygulanarak sanatta varlık göstermektedir (Güven, 2020, s. 11-23). Yamuk resimler ortaya koymaya yarayan perspektif anamorfoza dayalı geometrik yöntem konusunda, ilk kapsamlı ve detaylı inceleme Jean François Nicéron tarafından yazılan “La Perspective Curieuse” ile yapılmıştır. Nicéron’un, perspektif anamorfoza dayalı resmin yapılandırılmasının ilk aşaması, hedef resmin öncelikle “kare hücreler” biçiminde parçalanması olmuştur. Bu aşamadan sonra “matris”, oluşturulan açı doğrultusunda uzatılarak yamuk hücreler oluşturulmaktadır. Sanatçının hedeflediği görüntüye ulaşması, orijinal resmin parçalarına karşılık gelen hücrelerin doğru bir biçimde eşleştirilerek aktarılması ile

sağlanmaktadır. Bu bakımdan “matris” ne kadar detaylı olursa, kopya da o oranda başarılı olmaktadır (Şekil 3). Yamuk matrisin en doğru görünümü, izleyicinin matrisi kare olarak gördüğü noktada bulunmasına bağlıdır (Gardner, 1998:98).

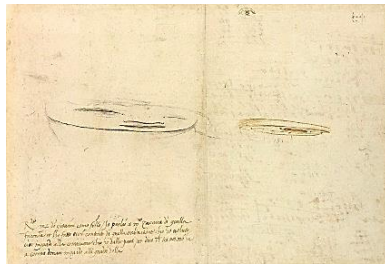
Şekil 3. J.F.Nicéron, Perspektif Merakı veya Harika Efektlerin Yapay Büyüsü, Paris, 1638. Tablo XIII, (tandfonline, t.y.).

Sanata yön veren tekniklerden biri olan anamorfoz felsefe boyutuyla Zizek tarafından da gündeme getirilen konulardan olmuştur. Zizek anamorfozu; mutlak bir biçim yapısından uzak gibi görünen ve dolaylı olarak görme duyusu aracılığıyla algılanabilen nesnelerin, belirli bir görme çabasıyla algılanabilmesi durumu ile açıklamıştır. Bu görünüşe göre “anamorfotik” nesnelere yalnızca özel bir bakış açısı ile “yamuk bakarak” algılanmakta ve simgesel düzende” belirli bir zemine konumlandırılmaktadır (Zizek, 2022, s. 239).

2.1. Resim Sanatında Anamorfizim

Gerçekliğin algılanması, sanatsal aktarımı konusunda sanatçıların arayışları; alternatif anlatım biçimleri ve yöntemlerinin ortaya koyulması ile sonuçlanmıştır. Düz bir yüzey alanı üzerinde perspektife dayalı bir yanılısma yaratarak boyut ilişkilerinin kavranması ve aktarılması, belirgin bir şekilde Rönesans sanat anlayışında kendini göstermiştir. Perspektif ve yanılısma bağlamında gerçekliğin sınırlarını sorgulayan sanatçılar, sanatta alternatif bakış açılarının ve yöntemlerinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Sanat tarihinde anamorfik perspektifin kullanımı, 15. yüzyılda kendini göstermiştir. Ayna anamorfoz ise 16. yüzyıl ile birlikte kullanılmaya başlanmış ve etkisini artırmıştır. Perspektif konusunda uzmanlaşmaya başlayan Avrupalı Erken Rönesans sanatçıları, “yamuk” bakıldığında doğru bir biçimde algılanan, uzatılmış resimleri kapsayan temel anamorfik sanattan etkilenmişlerdir. Perspektif ve geometri kapsamında önemli çalışmalar ortaya koyan Leonardo da Vinci, bu alanda ilk örnekleri ortaya koyan sanatçı olarak bilinmektedir. Resim yüzeyine yansıyan ve bozuk biçimde resmedilen formlar, izleyici tarafından ilk bakışta fark edilmese de anamorfik olarak bozulmuştur. Rönesans sanatçıları, perspektife dayalı derinlik kaygılarını, resimsel bir dil ile ortaya koymak için düz biçimleri ne şekilde dönüştürmeleri gerektiğini keşfetmiştir (Gardner, 1988:98). Leonardo’nun bir göz ve bebek başını resmettiği çizim, ilk bakışta formun neligine yönelik izleyiciye somut bir gerçeklik sunmaması yönüyle anamorfozla doğrudan ilişki kurmuştur. Sanatçının planlı bir şekilde bozuma uğrattığı form, farklı bir bakış açısı ile izlendiğinde yeniden biçim ve anlam kazanmaktadır (Şekil 5). İzleyicinin ilk bakışta algılamasına olanak sağlamayan çizim; kâğıdın sağ, orta yükseklik hizasından ve dar bakış açısıyla izlenmesi ile anlamlı bir bütünlük, boyut kazanmaktadır (Şekil 6). Sanatçının bebek portresi ve göz çizimine ait dağınık form yorumu, izleyicinin esere doğru katılımı aracılığıyla amacına ulaşmaktadır.

Şekil 5. Leonardo da Vinci, Anamorfoz: Göz Çalışması, 1478–1518, (wikimedia, t.y.).

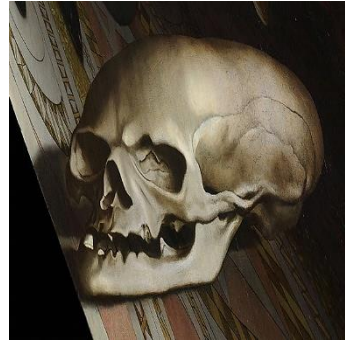

Şekil 6. Leonardo da Vinci, Anamorfoz: Göz Çalışması Detay, (wikimedia, t.y.).

Anamorfozun sanat tarihinde dikkat çeken örneklerinden biri Hans Holbein'in "Sefirler" isimli tablosu olmuştur (Şekil 7). Resim kompozisyona dahil edilen imgelerin sunuluş biçimi ile anamorfoz ile bağ kurmaktadır. Resimde dikkat çeken en önemli nokta 24° lik eğimli açıyla sunulan ve doğru algılanması için özel bir izlemeyi gerektiren kafatasıdır (Şekil 8). Bozuk bir form olarak resmedilen kafatası, yapısının doğru algılanması için planlanmış bir bakış açısı ile izlenmesi gerekmektedir. Resimde "optik dönüşüm", hedeflenen görüntünün aktarımı açısından önem kazanmıştır. Resimde bozuk ve örtük bir biçimde yer verilen kafatası, ölümün hatırlatıcı unsuru olarak yer almıştır (Sharp, 1998, s. 158). Lacan tarafından da anamorfizmin sanatta varlığına ve gösterimine ilişkin en iyi örnek olarak değerlendirilen "Sefirler", kompozisyona özgü yapısal özellikleri ile dikkat çekmektedir. Eserin karakteristik tasarım yapısı, imgelerin yalnızca belirli bir noktadan bakıldığında algılanmasına olanak tanıyarak, izleyici ile iletişim kurmaktadır (Zizek, 2022, s. 239). Sanatçının kasıtlı bir biçimde bozuma uğrattığı formlar, izleyicinin eseri deneyimleme sürecinde aktif katılımını zorunlu hale getirirken, örtük anlatımın yarattığı merak duygusu eserin potansiyel gücünü açığa çıkarmaktadır. İzleyici ve sanat eseri arasında bilindik ilişkiyi yıkıma uğratan perspektife dayalı anlatım dili, alternatif bakış açılarının işe koşulması noktasında izleyiciyi yeni deneyimlere zorlamaktadır. Aktif katılıma dayalı sanatsal deneyim, gerçekliğin muğlak yapısı üzerinde düşündürürken, sanatın çok yönlü boyutunu da ortaya koymaktadır. Anamorfizmin eser üzerinde yarattığı çok yönlü bakış açısı, eserin farklı kavram ilişkileriyle yorumlanarak kapsamının ve anlamının genişlemesine olanak tanımaktadır.

Şekil 7. Hans Holbein, Sefirler, 1533, Meşe Panel Üzerine Yağlı Boya, 207 cm x 209 cm, (tarihli sanat, t.y.).

Şekil 8. Hans Holbein, Sefirler Detay, (tarihli sanat, t.y.).

Anamorfizme örnek oluşturan eserlerden biri de VI. Edward'ın 16. yüzyıl tarihli portresi olmuştur (Şekil 9). Resme karşıdan bakıldığında çarpık, bozuma uğramış gibi görünen dağınık form, çerçevenin köşesine yakın bir açıdan bakıldığında ortadan kaybolarak ve yerini anlamlı bir bütünlüğe bırakmaktadır (Şekil 10). Eserde çarpık görüntünün yarattığı muğlak anlatım, bildik bir gerçeklik ile sonuçlanmaktadır. Belirli bir izleme noktasından bakılmak koşuluyla; "perspektif" aracılığıyla ortaya koyulan "çarpıtmanın", bilindik tasvirlerden ayırt edilemeyeceği bir gerçekliğin yaratılması mümkün olmaktadır. Bu koşullar altında bahsi geçen "çarpıtma" kavramı, resimsel ifadelerde kullanılan oranların farklılaşması ile ilişkilendirilmektedir (Gombrich, 2015, s. 213).

Şekil 9. William Scrots, Edward VI'nin Anamorfik Portresi, 1546, Ahşap Üzerine Yağlı Boya, 42,5 cm x 160 cm, (grandpalais, t.y.).

Şekil 10. William Scrots, Edward VI'nin Anamorfik Portresi Detay, (grandpalais, t.y.).

Anamorfoz 19. yüzyıl son çeyreğinden başlayarak 20. yüzyıl son çeyreğine kadar sanatçılar, tarafından çok fazla tercih edilen bir yöntem olmamıştır. Bu süreçle gerçekleştirilen uygulamalar, "bireysel" nitelik taşıyan az sayıda pratikten oluşmaktadır. Anamorfozun yanılsama temelli ve eğlence odaklı bir yöntem

olduğuna yönelik görüşler, modern sanatçıları perspektife dayalı anamorfoz uygulamalarından uzaklaştırmıştır (Kaya, 2020, s. 1086). 20. yüzyıl sonlarında anamorfozun resim disiplini alanında önemli rnekleri, Salvador Dali tarafından ortaya koyulmuştur. Sanatçı, gerçeğin algılanması ve aktarımında kullandığı sıra dışı bakışı ile resimsel anlatımına gç katmıştır. Sanatçı kurgularında yer verdiği nesnelere, bilinen gerçeğinden uzaklaştırmak bozuma uğratmış ve absürd, mantık dışı bir gerçelik ile sunmuştur. Sanatçı, bilindik imgeleri dönüştürme sürecinde; farklı uygulama yöntemlerinden faydalanmış ve resimsel anlatımını zengin bir dil içeriğiyle ortaya koymuştur. Bu süreçte sanatçının başvurduğu yöntemlerden biri de anamorfoz olmuştur. Sanatçı gerçeğinin değişen ve dönüşen muğlak yapısını, anamorfozun sağladığı imknlar doğrultusunda görsel alana taşımuştur.

Şekil 11. Salvador Dali, Arlekin: Anamorfoz Suit, 1972, Silindir Ayna Kullanılarak Sunulan Anamorfik Görüntü, (artsology, t.y.).

Şekil 12. Salvador Dali, Arlekin: Anamorfoz Suit Detay, (artsology, t.y.).

1972 tarihli ‘‘Arlekin: Anamorfoz Suit’’ isimli Salvador Dali eseri, silindir ayna yöntemine örnek uygulamalardan biri olmuştur (Şekil 11). Sıra dışı bir bakış açısı ile ortaya koyulan gerçelik, izleyicinin özgün yorumlar yapmasına imkn tanımaktadır. İzleyicinin ilk bakışta böcek resmi olarak algılanmasına neden olan karmaşık anlatım, silindir ayna ile izlendiğinde, mavi Őapkalı adam portresinin çarpıtılmış yorumu olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil 12). Kompozisyona dahil edilen ‘‘burun, göz, sararmıő diőler, dudak’’ detayları belirgin biçimde resmedilirken, böcek anteni olarak tasvir edilen form, önemli bir eleman olarak resme eklenmiőtir. Resimde böcek anteni olarak resmedilen form, Dali’nin bıyıklarını çađrıőtıran bir unsur olarak önem kazanmıştır. Resimde mevcut görüntünün derinlemesine yorumlanması, çalışmanın farklı boyuta ulaőarak alternatif bir gerçelik kazanmasıyla sonuçlanmaktadır (nder, 2021, s. 237).

17. ve 18. yüzyıllarda en yoğun uygulama alanı bulan anamorfizme dayalı pratiklerin, 19. yüzyıl başlarında ‘‘dekoratif’’ kaygılara odaklanması, anamorfik resimsel uygulamaların değerini kaybetmesi ile sonuçlanmıştır (Güven, 2020, s. 79). Anamorfozun sanatta gerileme yaőadıđı dönem, 1960’lar ile birlikte yerini yükseliőe bırakmıő ve anamorfizm ađdaő sanat anlayıőının alternatif bir yöntemi olarak kabul edilmiştir. Modern sanat hareketlerinin sonuna iőaret eden bu dönemler arasında anamorfizm, farklı disiplin alanlarına mensup sanatçılarca sıklıkla başvurulan önemli bir yöntem olmuştur (Keleőođlu ve Uygungz, 2014, s. 9).

3. ANAMORFİZM ve PASTİŞ BAĞLAMINDA RESMİN YENİDEN ÜRETİMİ

Resim sanatında gerçekleştirilen uygulamalarda yoğun bir kullanım alanı bulan ve farklı disiplinler tarafından da başvurulan anamorfoz, ađdaő sanatta da önemli bir anlatım yöntemi olarak varlık göstermiştir. Çağdaş sanat anlayıőının teknik ve konu bakımından sanatçıya özgürlük sağlayan yapısı, anamorfizmin farklı stillerde yaratımlara kaynak oluşturmasına ortam hazırlamıştır. Sanatta farklı dönemlerde ve farklı gerekçelerle ele alınan anamorfizm, ađdaő sanatçılar tarafından sıklıkla başvurulan anlatım yöntemi olmuştur. Sanatçı, ađdaő sanatın çok yönlü sınırları açık, disiplinlerarası anlayışı paralelinde anamorfizm ve pastiş bağlamında resmi yeniden üretmiőtir. Sanatçılar pastiş ve anamorfozu farklı amaç, araç ve yöntemlerle yorumlayarak ađdaő sanatta zengin bir sanatsal içeriğin oluőtmasına kaynaklık etmiştir. Klasik sanat anlayışı içinde oluőtum gösteren anamorfizm, ađdaő bir bakış açısı ile ele alınarak zamanlar ve meknlar arası ilişki kurulmasını sağlamıştır.

Çağdaş yaklaőımlar, resim tarihinin birikiminden de çok yönlü faydalanan, onu kendine mal eden bir bakış açısı ekseninde form kazanmıştır. Resim başlangıcında sanatta bağımsız veya toplumsal bir etkinlik mecrası olmamıştır. Zamanla ‘‘zc ve kavrayıcı’’ yönüyle; tarih, gelenek ve farklı disiplinleri de içine alan özgün bir yaőam alanı yaratmıştır (Girgin, 2018, s. 12). Bu yönüyle de resim, ađdaő sanatçılara

üretimlerinde kaynak oluşturan en önemli alanlardan biri olarak kabul edilmiştir. Resim sanatına özgü eserler, belirli bir dönem sınırlaması olmaksızın çağdaş anlatımın bir parçası haline getirilmiştir. Bu kapsamda yüzyıllar öncesinin özgün yapıtları; çağın tematik ve teknik kaygılarıyla yeniden üretilerek çok yönlü bir yapıya ulaşmıştır. Farklı zaman, mekân ve sosyolojik koşullar içinde oluşum gösteren yapıtlar, çağdaş yaşamın sunduğu tematik olanaklar ve yöntemler ile ele alınarak eklektik bir görünüm kazanmıştır.

Sanatçının, sanat tarihinin referanslarından faydalanarak çağdaş yorumlar ortaya koyma yöntemlerinden biri de öykünme olmuştur. Öykünme, sanatçının sanat tarihine özgü bir eseri kopya etmek yerine, özgün üslubunu da belirgin bir şekilde yansıtan yeni bir sanatsal yapı inşa etmesi anlamına gelmektedir. Sanatçının öykünme kapsamında gerçekleştirdiği pratiklerin anlatım yöntemlerinden biri pastiş olmuştur (Girgin, 2018, s. 39). Sanatçılar çağdaş yapıtlarına tarihin “sessel ve görsel” biçimlerini de kapsayan formlar ekleyerek alternatif kullanım alanları yaratmıştır. Sanatçı, uygulamalara eklediği alternatif fikirler, biçimler ile tarih ve ideoloji konularındaki söylemleri tekrar yapılandırmışlardır (Bourriaud, 2018, s. 71). Sanatta pastiş; farklı zaman, mekân ve kavram ilişkileriyle ortaya koyulan formların ve fikirlerin değişen amaç, araç ve yöntem ile yeniden yorumlanması olarak anlam kazanmıştır. Sanatçının sanat tarihine özgü referanslardan yola çıkarak ortaya koyduğu yorumlar, özgün eserin kendiliğine ilişkin unsurları yansıtmaması bakımından da ayırıcı özellik taşımıştır. Seçmeci bir tutum ile ele alınan ve yorumlanan eser, yeni bir bütün içine ek olarak konumlandırılırken, farklı kavram ilişkileriyle zengin bir anlam ve form bütünlüğüne de ulaşmıştır. Çağdaş sanatın karakteristiği olan disiplinlerarası ve çoğulcu bakış açısı içinde pastiş, anamorfizm ile birlikte yeniden üretimin farklı stillerde, sayısız kez tekrarlanması ile varlığını sürdürmüştür.

Şekil 13. Hans Holbein, Sefirler, 1533, Meşe Panel Üzerine Yağlı Boya, 207 cm x 209 cm, (tarihli sanat, t.y.).

Şekil 14. Devorah Sperber, Holbein'den Sonra, Şönil Saplar, Karışık Orta Platform, Parlattılmış Paslanmaz Çelik Çilingir, 78,7 cm x 193 cm x 193 cm, (devorahsperber, t.y.).

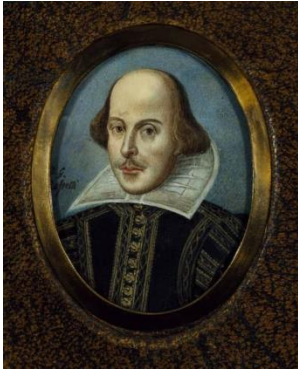
Şekil 15. Devorah Sperber, Holbein'den Sonra Detay, (devorahsperber, t.y.).

Çalışma disiplinine anamorföz ve pastişin sağladığı olanakları da dahil ederek çok yönlü uygulamalar ortaya koyan sanatçılardan biri Devorah Sperber olmuştur. Sanatçı, anamorfözün iki türünden biri olan ayna anamorföz ile geçmişin birikimlerinden faydalanarak çağdaş sanat uygulamaları ortaya koymuştur. Sanatçının ayna anamorföz yöntemi gerçekleştirdiği pastiş örneklerinden biri Hans Holbein'in “Sefirler” isimli tablosu olmuştur (Şekil 13). Sanatçı, anamorfik stilde gerçekleştirilen önemli resimlerden biri olan “Sefirler” tablosunu, çağdaş sanat anlayışı kapsamında anamorfik stilde yeniden yapılandırılmıştır. İzleyicinin, özel bir izleme noktasından esere bakışını zorunlu kılan “Sefirler” tablosunda olduğu gibi “Holbein'den Sonra” yapıtına da ayna anamorfözün gerektirdiği özel bir bakış noktasından izleyici katılımı gerekliliktir.

Görme deneyiminin süreçlerini araştıran ve sosyal, optik ve tarihsel boyutları ile konuya açıklık getirmeye çalışan Sperber, bilindik imgelerden yola çıkarak oluşturduğu sıra dışı heykel çalışmaları ile öne çıkmıştır. Sanat tarihinin referanslarından faydalanan sanatçı, gördüklerimiz ve bildiklerimiz üzerinde gerçekleştirdiği anamorföz pratikleriyle farklı gerçekliklerin mümkün olabileceğini ortaya koymuştur. “Holbein'den Sonra” uygulaması, bu konuda ayna anamorföz stiline uygun bir biçimde tasarlanan pastiş örneğini oluşturmaktadır. Şönil çubukların yuvarlak bir halı üzerine ayna anamorföz stiline uygun bir biçimde eklenmesi ile oluşturulan “Holbein'den Sonra”, “Sefirler” tablosunun nesne ve postmodern bakış açısıyla yeniden yapılandırılmasını kapsamaktadır (Şekil 14). “Sefirler” tablosunda yer alan görüntü, halı üzerinde anlamsız renklerden oluşan bir karmaşaya gönderme yaparken bu görüntü silindirik ayna ile izlendiğinde bütünlüklü olarak algılanabilmektedir (Mass Moca, 2008). Sanatçı, gerçekliğin aktarımı konusunda geleneksel anlatım yöntemlerinden anamorfözü ve dijital çağın sağladığı güncel olanakları bir

arada kullanmış ve geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurarak pastiş örneği gerçekleştirmiştir. Sanatçı yapıtı ile bilindik formların, farklı uygulama stratejileriyle ve yeni bakış açılarıyla dönüşebilen yapısına vurgu yapmıştır.

Anamorföz kapsamında farklı tekniklere dayalı uygulamalar ortaya koyan çağdaş sanatçılardan biri de Istvan Orosz olmuştur. Sanatçı özellikle gravür, çizim ile birlikte uyguladığı farklı anamorfik çalışma örnekleri ile öne çıkmıştır. Sanatçının ayna ve perspektif anamorföz yöntemi ile gerçekleştirdiği uygulamalar, sanat tarihinde önemli eserleri pastiş olarak yeniden yorumladığı pratiklerden oluşmaktadır. Orosz'un pastiş ve anamorfik yöntemi bir arada kullandığı uygulama örneklerinden biri "Shakespeare Tiyatrosu" olmuştur. Istvan Orosz, Ön Raffaoloculuk akımı öncülerinden Dante Gabriel Rossetti'nin "William Shakespeare Portresi" isimli eseri referansları ile yapıtını gerçekleştirmiştir. Orosz'un düz bakır levha üzerinde gerçekleştirmiş olduğu "Shakespeare Tiyatrosu" tasviri, anamorfik bakış açısı ile deneyimlendiğinde "William Shakespeare Portresi" eserine dönüşen ve farklı gerçeklikleri aynı mekânda sunan boyutuyla dikkat çekmiştir.

Şekil 16. Dante Gabriel Rossetti, William Shakespeare Portresi, 1865, Karton Üzerine Sulu Boya, Guaj, 6.1 cm x 4.7 cm x 87 cm, (bridgemanimages, t.y.).

Şekil 16. Istvan Orosz, Shakespeare Tiyatrosu, 1998, Bakır Levha Oyma, Aquarell Boyama, 336 cm x 100 cm, (amusingplanet, t.y.).

Şekil 17. Istvan Orosz, Shakespeare Tiyatrosu Detay, (amusingplanet, t.y.).

Orosz çalışmasında anamorfik izleme yöntemi ile algılanabilen "William Shakespeare Portresi", Rossetti'nin farklı disiplin alanlarına yönelik ilgisi doğrultusunda biçimlendirdiği bir eser olmuştur (Şekil 16). Sanatçının yazınsal alanda başarısı ve ilgisi resim ile şiiri aynı perspektiften değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Sanatçının Shakespeare okumaları, eserlerine çok yönlü katkı sağlarken, Shakespeare'in resminde konu olarak işlenmesine de kaynaklık etmiştir (Rossetti, 2012, s. 1). Rossetti'nin Shakespeare ilgisi doğrultusunda şiirsel bir anlatımla resmedilen 1865 tarihli portre çalışması, 1998 yılında Orosz tarafından çağdaş bir bakış açısıyla anamorfik stilde tekrar yaratılmıştır. Shakespeare Tiyatrosu ve portresinin tek bir yüzey alanında resmedildiği kompozisyonda, her iki resmin doğru bir biçimde algılanabilmesi için resimlere özel izleme noktalarından bakılması gerekmektedir. Orosz'un birbirinden bağımsız iki resmin mevcut benzerlik ve zıtlıklardan faydalanarak oluşturduğu muğlak yapı, karşı cepheden izlendiğinde "Shakespeare Tiyatrosu"nu yansıtırken, resmin sağ açısından dar bir şerit halinde görüldüğü noktadan izlendiğinde "William Shakespeare Portresi" olarak görünürlük kazanmaktadır (Şekil 17). Sanatçı, pastiş ve anamorfik yöntemi; karmaşık, çarpıtılmış bir kurgu içinde sunarak, resimde izleyicinin doğru katılımı ile mevcut görüntünün dönüşebilen yapısına gönderme yapmıştır. Sanatçı anamorföz yöntemiyle gerçekleştirdiği bu çalışmalar ile amacını: "çarpıtılan görüntüye bağımsız bir anlam kazandırarak birbirini tamamlayan ya da birbirinin tam zıttı olan iki görüntü ortaya çıkarmak" biçiminde açıklayarak uygulamalarına kaynaklık eden temel motivasyona açıklık getirmiştir (Güler Sanat, 2014).

Anamorfizmi nesne odaklı çağdaş bir yaklaşım ile sanatının merkezine taşıyan sanatçılardan biri Thomas Deininger olmuştur. Sanatçı farklı dönemlere ait resim sanatı örneklerini, nesne odağında gerçekleştirdiği anamorföz uygulamalarıyla yeni bir boyuta taşımıştır. Sanatçının bu aşamada başvurduğu nesnelere, toplumda yer alan aksaklıklara karşı eleştirel bir anlatı ortaya koymak üzere araçsallaştırılan atıklardan oluşmaktadır. Sanatçı; sanat tarihine özgü, bilindik, çekici imgeleri kullanarak dikkat çekici bir görüntü yaratmış ve bireysel kaygılarını sanatın referansları ile yapılandırarak sunmuştur.

Şekil 18. Claude Monet, Japon Köprüsü, 1899, Meşe Panel Üzerine Yağlı Boya, (wikiart, t.y.).

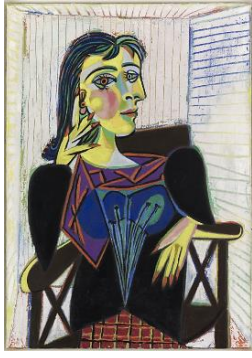
Şekil 19. Thomas Deininger, Monet, Japon Köprüsü, Atık Nesnelere İle Anamorfik Tasarım, (instagram, t.y.).

Şekil 19. Thomas Deininger, Monet, Japon Köprüsü Detay, (instagram, t.y.).

Sanatta düşünceye dayalı iş yapan kavramsal sanatçıların soyut anlatım diline yönelmelerinde üretimin kontrolsüz artışı neden olmuş ve sanatçılar ürünleri karma bir yapıda bir arada kurgulama yöntemine başvurmuştur. Kontrolsüz üretim sorun olmaktan çıkarak sanatçılar açısından “kültürel bir ekosistem” olarak değer kazanmıştır (Bourriaud, 2018, s. 70). Deininger’in de farklı kurgular üzerinden gerçekleştirdiği çalışmasında tekrarlanan ve üzerinde durulan alt metin: üretimin artışı ve paralelinde gerçekleşen doğanın tahribatı, iklim krizleri ve aşırı tüketimin yarattığı atık sorunu olmuştur. Sanatçı çalışmalarında perspektif ve yanılısma temelinde kurguladığı nesnelere ile popüler kültürü ve yarattığı sonuçları eleştirerek izleyiciye mesaj vermiştir. Kaos, düzen ve perspektif ilişkisi ile nesnenin çok yönlü bir biçimde kavramsal ve fiziksel olarak kurgulandığı uygulamalar, geçmiş ve şimdi arasında bağ kuran önemli üretimler olarak öne çıkmıştır (Bernice Steinbaum Gallery, t.y.). Sanatçının perspektif anamorfoza ve pastişe aynı kurgu içinde yer verdiği uygulamalardan biri “Japon Köprüsü” isimli Monet çalışması olmuştur (Şekil 18). Doğanın tahribatına yönelik eleştirisini, doğaya ilişkin eserleri atık nesnelere ile yeniden kurgulayarak sunan sanatçı, dikkat çekici bir anlatım diline ulaşmıştır. Deininger toplumsal kaygılardan yola çıkarak ele aldığı “Japon Köprüsü”, sanatın geçmişi ve bugünü arasında tema, biçim ve yöntem açısından birleştirici olmuştur. Sanatçı, perspektif anamorfoz yönteminin olanaklarından faydalanarak, modern bir yapıtı çağdaş bir anlatım dili ile sunmuştur (Şekil 19). Sanatçının kullanmış olduğu Rönesans resim sanatı temelli anamorfoz yöntemi de sanatçının çağdaş bakış açısı ile sınırlarını aşarak çağdaş bir anlatım diline ulaşmıştır. Sanatçı, referans resmin orijinaline bağlı kalarak nesnelere bir dizi hesaplamalar ile katmanlı yapıda kurgulamış ve yalnızca bir noktadan kurgunun anlamlı bir görüntüye sahip olabileceği tasarım ortaya koymuştur. Eser ile kurulacak ilişkinin beklenen sonuca ulaşması, izleyicinin esere doğru izleme noktasından katılımı ile sağlanmıştır. Eserin farklı açılardan izleyiciye sunduğu görüntü alanları; karmaşık, gerilimli ve anlamsız bir biçimden oluşmaktadır. Sanatçının farklı tarihsel dönemlere ilişkin kavram, biçim ve yöntemleri tek bir kurguda buluşturduğu yapıtı, postmodern anlayışı yansıtmaya yönüyle önem kazanmıştır.

Çağdaş sanatta yerleştirme kapsamında ortaya koyduğu çalışmalar ile bilinen Bernard Pras, farklı niteliklere ve işlevlere sahip olan nesnelere, çeşitli disiplin alanlarına özgü önemli yapıtları ve imgeleri yeniden üretmek amacıyla kullanmıştır. Sanatçı başyapıtları “gönderge” statüsünde değerlendirmiş ve “eklektik, ayrışık nesnelere” aynı kurguda birleştirerek yeniden üretim sürecine sokmuştur. Sanatçının anamorfoz yöntemi ile forma ulaştırdığı yeniden üretimler, referans alınan eserde yer almayan nesnelere oluşan ve var olmayan gerçekliğin varlığına ilişkin yanılısma yaratan bir kurgudan oluşmuştur. Yeniden üretime dayalı uygulama, belirli bir izleme noktasından bakıldığında referans alınan başyapıtı ifade etse de kullanılan araç gereç ve yöntemler bakımından tamamen farklılık göstermektedir (Kodal ve Öztürk, 2022, s. 1803). Uygulamalarında sanatın tarihsel birikimlerini kaynak olarak ele alan sanatçı, pastiş ve anamorfizmi bir arada kullanarak çağdaş uygulamalar ortaya koymuştur. Sanatçı modern sanat anlayışı içinde var olan, evrensel boyutta tanınan yapıtlara farklı bakış açıları ile yaklaşılmasına ve deneyimlenmesine ortam hazırlamıştır. İzleyici, sanat tarihinde geçmişten bugüne var olan eserler, kavramlar ve yöntemler arasında duyuşsal, düşünsel ve fiziksel olarak katılım imkânı yakalamıştır.

Şekil 20. Pablo Picasso, Dora Maar Portresi, 1899, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92 cm x 65 cm, (artsy, t.y.).

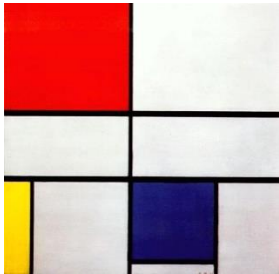

Şekil 21. Bernard Pras, Dora Maar Portresi, Hazır Nesnelere ile Anamorfik Tasarım, (medyaage, t.y.).

Şekil 22. Bernard Pras, Dora Maar Portresi Detay, (medyaage, t.y.).

Sanatçının anamorfizmi ile gerçekleştirdiği uygulamalardan biri “Dora Maar” olmuştur (Şekil 20). Pablo Picasso’nun Kübizmin ilkeleri doğrultusunda oluşturduğu resim, sanatçı tarafından farklı anlatım araçları ve yöntemleri ile tekrar kurgulanmıştır (Şekil 21). Pras; pastiş uygulamasında, anamorfizmin yanlısına yaratmaya dayalı anlayışını, nesnelere belirli bir sitemde kurgulanması aracılığıyla görsel alana taşımıştır. Farklı cephelerden anlamsız nesne yığınları olarak algılanan kurgu, yalnızca belirli bir noktadan bakıldığında net ve anlamlı bir biçim yapısına ulaşmaktadır. Uygulamanın kurgusunda yer alan anlamdan yoksun absürt atık üretim nesnelere, “tarihsel kimlikler” ile tekrar yüzleşmemizi sağlamaktadır. Sanatçı, sanatsal bir belleğin izlerini atık nesnelere günün içinde ve yaşayan bir varlığa dönüştürmüştür. Evrensel niteliklere sahip olan yapıtın farklı zaman ve mekânlarda tekrar yaşamasına olanak sağlayan sanatçı, başyapıtın “duyusal ve düşsel” yapısını parçalamış, sıra dışı malzemelerle yeniden sunmuştur. Pastiche uygulamasının anlamlı bir biçimde algılanabilmesi, anamorfizmin önceliklerinden olan doğru noktada bulunma ve izleme eylemi ile gerçekleşmektedir. Sanatçı tarafından bu gereklilik kurgunun ön cephesine yerleştirilen bir mercek aracılığıyla sağlanmıştır (Galeri A Güncel Sanat Merkezi, 2019, s. 6).

Şekil 23. Piet Mondrian, Kırmızı, Sarı Ve Mavi ile Kompozisyon, 1935, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 560 cm x 55.2 cm, (tate, t.y.).

Şekil 24. Patrick Hughes, Pürizm, 2006, Litografi Çoklu El Boyama, 43 cm x 90 cm x 19 cm, (artsy, 2006).

Şekil 25. Patrick Hughes, Pürizm Detay, (artsy, 2006).

Anamorfizmin çağdaş uygulayıcılarından biri Patrick Hughes olmuştur. Sanatçının anamorfik stilde gerçekleştirdiği çalışmaların temalarında, sanat tarihinin bilinen başyapıtları öne çıkmıştır. Farklı akım ve üsluplara ait yapıtlar, sanatçının perspektif temelli pratikleri ile sıra dışı bir boyuta ulaşmıştır. Sanatçı 20. yüzyılın Sürrealist anlayışından etkilenerek ele aldığı yapıtlarını alışılmışın dışında bir gerçeklikle yaratmıştır. Sanatçı geçmiş ve bugün arasında bağ kuran uygulamalarını “Ters Perspektif” tanımı ile açıklamıştır. Sanatçının eserlerinde resmin en uzak noktalarının, kompozisyonda yakın planda sunulması aracılığıyla yaratılan yanlısına, doğrusal perspektifi aşarak şaşırtıcı bir boyuta ulaşmıştır. Ters perspektif ile gerçekleştirilen Hughes uygulamalarında, izleyicinin eseri deneyimlerken hareket etmesi, resmin de hareket ediyormuş izlenimi vermesine yol açmıştır ve sanatçı esere yönelik amaçlarından birini gerçekleştirmiştir. Sanatçı; izleyici katılımının, eserin var olmasına etki eden önemli bir eylem olduğunu ortaya koymuştur. Eserin dönüşen yapısıyla yaşayan bir forma sahip olması, perspektifin ters olarak yapılandırılmasının sonuçları olarak ortaya çıkmıştır (Axel Pairon Gallery, 2018). Doğrusal perspektifin tersi olarak kabul edilen ters perspektif ile merkezden uzak ve görünmeyen şeyler görünür konuma gelmiştir. Resimde yaratılan yeni yönler, merkez ve yüzeyin uygun konumlarıyla ilgilenmeyi

gerektirmiştir. Ters perspektif yapısı da doğrusal perspektif ile benzer bir işleve sahiptir (Lordick, 2006, s. 4). Tersten perspektif kullanan sanatçıların çalışmalarında gözlenen belirgin farklılık, kompozisyona özgü elemanların çok yönlü oluşundan kaynaklanmıştır. İzleyicinin yapıtı izlerken, gözün eserde durma noktalarını değiştirmek üzere gerçekleştirilen çalışma, alternatif bir gerçeklik ve bakış ortaya koymuştur (Florenski, 2021, s. 43).

Patrick Hughes'un ters perspektif ve anamorfizmin anlatım olanaklarını tek uygulamada birleştirmek üzere başvurduğu eserlerden biri "Kırmızı, Sarı ve Mavi kompozisyon" isimli pastiş çalışması olmuştur (Şekil 23). Sanatçı Piet Mondrian'ın De Stijl ekolüne uygun çalışması, Hughes tarafından farklı kaygılarla ve anlatım yöntemleriyle yorumlanarak çağdaş sanatın bir parçası haline getirilmiştir. Sanatçı, üç parça piramit konstrüksiyon üzerinde gerçekleştirdiği çalışma ile eserin yapısını söküme uğratmıştır (Şekil 24). Tek bir bakış açısından izlenen ve yüzeysel yapıya sahip olan resim, hem boyut hem de biçim ilişkileri bağlamında sınırlarını aşarak zengin bir bütünlüğe ulaşmıştır. Sanatçının piramit yüzeyler üzerinde gerçekleştirdiği ters perspektife dayalı form çözümlenmeleri, yanılısama yaratacak temel kurguyu oluşturmuştur. Sanatçının Mondrian eseri üzerinden gerçekleştirdiği pastiş uygulamasının anlamlı bir bütünlüğe ulaşması, eserin karşı cepheden izlenmesi ile mümkün olmaktadır. Eser karşısında izleyicinin hareketi, hedeflenen görüntüyü bozuma uğratarak farklı ve karmaşık görüntü alanlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sanatın teknik ve tematik referanslarından faydalanan sanatçı, biçim ve içerik bakımından çok yönlü zengin bir yapıtı ortaya koymuştur.

4. SONUÇ

Anamorfizm, 15. yüzyılda Rönesans resim sanatı kapsamında oluşum göstererek farklı amaç, araç ve yöntem ilişkileriyle çağdaş sanata kadar varlığını sürdürmüştür. Görünen gerçekliğin aktarımında alternatif yöntem arayışları, anamorfizmin ortaya çıkışında etkili olmuştur. Anamorfizm, sanatçıların doğrudan ifade etmek istemediği konuların örtük aktarımında başvurulan bir yöntem olarak da sanatta önemli bir yere sahiptir. Anamorfizmin bildik görüntüleri alışıldık olmayan kurgular ile izleyiciye aktarması; yöntemin şaşırtıcı, merak uyandırıcı olarak değerlendirilmesine yol açmış ve bu yönüyle de anamorfizm sanatta çekici boyuta ulaşmıştır. Rönesans'ta temelleri atılan anamorfizm, çağdaş sanatta da güncel ifade aracı olarak değer kazanmıştır. Anamorfizmin çağdaş sanatta yer bulması, postmodern sanatın geçmişi reddetmeyen, eklettik, disiplinlerarası anlayışı paralelinde şekillenmiştir. Anamorfizmin çağdaş anlatım dili, perspektif ve ayna anamorfizme dayalı pratikler ile görsel alana taşınmıştır. Anamorfizm, çağdaş sanatta öne çıkan kavram ve yöntemlerle ilişki kurarak kapsamını ve etki alanını genişletmiştir. Pastic, anamorfizmin çağdaş sanatta çok yönlü olarak başvurduğu bir konu olarak öne çıkmıştır. Pasticin, sanat tarihinin referanslarından yola çıkan ve yeniden üretimler gerçekleştirmeye dayanan anlayışı, anamorfizmin doğrusal perspektifi alt üst eden mantığı ile birleştirilerek zaman, mekân ve boyut bağlamında sıra dışı bir gerçeklik yaratılmıştır. Anamorfizm ve pastiş yöntemlerinin aynı eserde işe koşulduğu yapıtlar, izleyicinin esere aktif katılımını zorunlu hale getirmiştir. Eserin tema ve teknik bakımdan doğru sonuca ulaşması, izleyicinin doğru bakış ile esere katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu yönüyle anamorfizm sanat eserinde izleyicinin önemli bir rol üstlendiği teknik olarak dikkat çekmiştir. Yöntemde izleyicinin aktif katılımı ile eserin anlam kazanması, çağdaş sanatta izleyicinin öne çıkan rolü ile de örtüşmektedir. Resim sanatı tarihinden hareketle gerçekleştirilen pastiş ve anamorfizme dayalı çağdaş pratikler, "hazır nesne" ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Sanatçılar, her iki yöntemin sağladığı olanaklardan hareketle üç boyut, mekân ve nesne odaklı kurgular ile resmi çağdaş bir formda yeniden yapılandırmıştır. Resimden başlayarak enstalasyona uzanan anamorfizm odaklı pratikler, konu ve teknik açıdan eklettik bir yapıya sahiptir. Sanatçılar farklı dönemlere ait konu, yöntem ve problem durumlarını, çağdaş bir bakış ile yorumlayarak geçmiş ve bugün arasında ilişki kurmuştur. Anamorfizm ve pastiş bağlamında ortaya koyulan pratiklerle sanatçının amacı: bilinen ve görülen gerçekliğin dışına çıkmak sanatta alışıldık yapıları ve kuralları bozuma uğratarak ve çağdaş anlayışın sağladığı olanaklar doğrultusunda alternatif anlatım biçimleri ortaya koymak olmuştur.

KAYNAKÇA

- Amusingplanet (t.y.). *Anamorphic art by István Orosz*. <https://www.amusingplanet.com/2010/04/anamorphic-art-by-istvan-orosz.html>
- Artsology (t.y.). *Anamorphic art by Salvador Dali also holds hidden self portraits*. <https://artsology.com/salvador-dali-anamorphic-art.php>
- Artsy (2006). Patrick Hughes, Purism, 2006. <https://www.artsy.net/artwork/patrick-hughes-purism-3>
- Artsy (t.y.). *Pablo Picasso, Portrait de Dora Maar*. <https://www.artsy.net/artwork/pablo-picasso-portrait-de-dora-maar-portrait-of-dora-maar>
- Ata, Ö. (2015). *Anamorfik sanat üzerine araştırmalar ve seramik uygulamaları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Axel Pairon Gallery (2018). Patrick Hughes. https://www.axelpairon-gallery.com/wp-content/uploads/2015/05/press-text_Patrick_Hughes_EN.pdf
- Bernice Steinbaum Gallery. (t.y.). *Thomas Deininger*. <https://bernicesteinbaum.gallery/paget>
- Bourriaud, N. (2018). *Postprodüksiyon senaryo olarak kültür: Sanat dünyayı nasıl yeniden programlıyor* (2). (N. Saybaşıllı, Çev.). Bağlam Yayınları.
- Bridgemanimages (t.y.). *Portrait of William Shakespeare*. <https://www.bridgemanimages.com/en-US/rossetti/portrait-of-william-shakespeare-1564-1616-par-rossetti-dante-gabriel-1828-1882-ca-1865-watercolour/nomedium/asset/5402363>
- Devorahsperber (t.y.). *"The art of seeing" a conversation with Devorah Sperber*. http://www.devorahsperber.com/reviews_articles/sculpture_mag_5_06.htm
- Dinçer Kırca, A. (2016). Pastiş ve seramik yapıtlara yansımaları, *Yedi*, (15), 67-75. <https://doi.org/10.17484/yedi.58117>
- Eroğlu, Ö. (2003). *Resim sanatı sözlüğü* (1. Baskı). Öke Yayınevi
- Florenski, P. (2021). *Tersten perspektif*. (1). (Y. Tükel, Çev.). Metis Yayınları.
- Galeri A Güncel Sanat Merkezi. (2019). *Güncel sanat atölyeleri: anlama ve yazma*. https://www.ifturquie.org/wp-content/uploads/2020/01/GALERI_A_SANAT_elestirmenligi_atolyesi_yazilar.pdf
- Gardner, M. (1988). *Time travel and other mathematical bewilderments* (2nd ed.). Freeman and Company.
- Girgin, F. (2018). *Çağdaş sanat ve yeniden üretim alıntı öykünme kolaj taklit* (1. Baskı). Hayalperest Yayınevi.
- Gombrich, E. H. (2015). *Sanat ve yanılısama resim yoluyla betimlemenin psikolojisi* (2). (A. Cemal, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Grandpalais (t.y.). *Edouard VI anamorphosé - fun fact tudors n°4*. <https://www.grandpalais.fr/fr/article/edouard-vi-anamorphose-fun-fact-tudors-ndeg4>
- Güler Sanat. (2014). *Anamorfik tekniğin çağdaş temsilcisi Istvan Orosz Güler Sanat'ta*. <http://gulersanat.com/Icerikler/uploads/2017/01/IO-Roportaj.pdf>
- Güven, E. (2020). *Sanatta ifade biçimi olarak anamorfik metot* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Instagram (t.y.). *Thomas Deininger, Monet, Japon Köprüsü*. https://www.instagram.com/p/CHJETk4HuTb/?img_index=1
- Kaya, Y. (2020). Sanatta evrimleşen bakış açısı: "anamorfoz" ve çağdaş bir uygulayıcısı olarak Kurt Wenner. *Turkish Studies*, 15(2), 1079-1099. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42083>
- Keleşoğlu, B. ve Uygungöz, M. (2014). Sanat ve tasarımda anamorfik görüntüler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(7), 1-18. <https://doi.org/10.20488/austd.14315>

- Kodal, T. ve Öztürk, Ö. (2022). Bernard Pras'ın eserlerinin anamorfoz, göstergelerarasılık ve yapısöküm bağlamında irdelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(87), 1792-1805. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3205>
- Lordick, D. (2006). Upside down and inside out - how to systematically generate transformed space in images. *Journal for Geometry and Graphics*, 10(2), 199-205.
- Mass Moca. (2008). Interpretations: Devorah Sperber. http://massmoca.org/wp-content/uploads/2015/12/RS13645_2008_Interpretations_Curriculum.pdf
- Medyaege (t.y.). *Çiğli Fen Lisesi öğrencilerinden Fransız Kültür Merkezi'ne ziyaret*. <https://www.medyaege.com.tr/cigli-fen-lisesi-ogrencilerinden-fransiz-kultur-merkezine-ziyaret-123607h.htm>
- Önder, B. A. (2021). Gerçek ve anlam arasında etkileşim yaratma tekniği; anamorfik illüzyon. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 219-261. https://doi.org/10.17932/IAU.ICD.2015.006/icd_v07i2002
- Rossetti, D. G. (2012). *Poems*. The World's Poetry Archive.
- Sharp, J. (1998). Problems with Holbein's Ambassadors and the anamorphosis of the skull. *Bridges: Mathematical Connections in Art, Music, and Science* (July 1998), 157-166.
- Tandfonline (t.y.). *Anamorphosis and contemporaneity*. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14606925.2017.1352797>
- Tarihli-sanat (t.y.). *Hans Holbein ve Elçiler tablosu*. <https://www.tarihli-sanat.com/hans-holbein-ve-elciler-tablosu/>
- Tate (t.y.). *Piet Mondrian, Composition C (No.III) with Red, Yellow and Blue*. <https://www.tate.org.uk/art/artworks/mondrian-composition-c-no-iii-with-red-yellow-and-blue-l00097>
- Zizek, S. (2022). *Yamuk bakmak popüler kültürden Jacques Lacan'a giriş* (4). (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları.
- Wikiart (t.y.). *The Japanese Bridge*. <https://www.wikiart.org/en/claude-monet/the-japanese-bridge>
- Wikimedia (t.y.). *Leonardo da Vinci, anamorfoz: göz çalışması*. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/44/OcchioBambinoCodiceAtlanticoS.jpg>